

Beograd 2023.

edicija SWITCH

Denis Bašić

EGOIST MAGNUM

© za ovo izdanje Rende 2023.

urednica

Sladana Novaković

DENIS BAŠIĆ

EGOIST MAGNUM

SWITCH

Berlin, 16. juni 1856.

Nihilist

Kad bih samo prestao disati. Jednom zauvijek. Bio bi to kraj svemu, ne samo meni, jer sam ja sve. Sve što sam ikad vidio i čuo, što sam dodirnuo i osjetio, spoznao i zapamtio, sva moja sjećanja nestala bi zajedno sa mnom. S mojim sjećanjima na ljude, i oni sami bi iščezli, jer ljudi i nisu ništa drugo do moje puke mentalne slike koje blijede. U mojoj glavi, svakim novim danom sve je manje ograda, a sve više beskrajnih poljana. Sa svakim izbrisanim obrisom, u mom umu bude jedno sjećanje manje. Ta izgubljena sjećanja su mi najdraža, jer samo se neznano može bezuslovno voljeti. Jednom će i moja preostala sjećanja nestati u ništavilu, kao što će nestati i moja mizerija, jer sam ja i moja mizerija, kao što sam i sila koja opstaje u inat svemu, u inat sebi.

Najveći odušak koji bi mi moja smrt donijela bio bi da bi me ova dlaka što mi strši iz nosa i treperi svakim mojim dahom konačno prestala svrbjeti i razdraživati do samog ludila. Kad bih je samo mogao zgrabiti vrhovima prstiju i iščupati, kao što sam to nebrojeno puta do sad učinio, ispunio bi me takav osjećaj ushićenja da u mom tijelu ne bi bilo mjesta za bilo koji drugi osjećaj, bilo koju misao, bilo koju želju. Bila bi to doslovce moja posljednja želja. Oštri bol u korijenu dlake bio bi „moj spasitelj“, „moje nebesko blaženstvo“, „moj raj“. Tako sam nekada nazivao to svoje mazohističko samoza-dovoljavanje. Još kad bi i kap krvi navrla iz dubine korijena dlake, bio bi to vrhunac mog postojanja. Njen metalni miris potvrdio bi mi još jednom da sam gospodar svog tijela, vlasnik svog dostojanstva. Opet bih bio čovjek.

Zaludu su moje puste želje. Nemoćan sam pred najobičnijom nosnom dlakom. Zna ona da mi može raditi šta god hoće. Ne boji me se ni najmanje, jer je svjesna da u ovom jadnom stanju u kojem je-

sam, ne mogu joj zlom na zlo uzvratiti. Ja sam u stvari njen najbolji pomoćnik i svoj najgori neprijatelj u svojoj vlastitoj mucu, jer što više bjesnim, to sve brže dišem, to ona sve više treperi i ja sve više ludim.

Koliko god da sam bio egocentričan i bezobziran cijelog svog života, kako to mnogi kažu, ipak, kad bih vidio komatoznog čovjeka, sigurno bih primijetio ako bi mu dlaka stršila iz nosa, znao bih kroz kakav očaj prolazi i prikratio bih mu muke. Kad bi žene imale velike i jake nosne dlake kao muškarci, razumjele bi našu zlu kob kroz koju prolazimo zbog svoje muške krvi. Onda bi se i ove pobožne đakonice koje se staraju o meni, navodno najmilostivije i najbrižnije od svih medicinskih sestara, sjetile da potkrate ili da mi iščupaju ovu neman iz nosa. Da li ove đakonice ikad završe njihove stidne dlačice ili su one zaista toliko otuđene od tih dijelova svoga tijela? Kad bi mi samo poslali muškog berberina da me obrije. Kao muškarac, sigurno bi primijetio moju nevolju i sjetio bi se da mi makazama potkrati dlake u nosu. Ili bi ih možda potpuno obrijao britvom da me na duže oslobodi muke. Oh, kako bih uživao slušajući kako meštar oštri britvu na kaišu, a onda kako mi kruži njome i struže u nosnicama. Njegova bi mi vješta ruka obrijala sve dlake do korijena, a da me ne bi porezala, i ja bih bio spašen. Ali niko neće doći u ovaj kasni sat da me od svrbeža spasi, bilo britvom, bilo riječju. I zato se moram spasiti sám, kao što sam to učinio i sinoć i prethodnih nekoliko noći. Ne znam koliko. U groznici, gubim osjećaj za vrijeme i stalno nešto zaboravljam. Zato bolje da požurim prije nego što zaboravim kako da se riješim ovog svrbeža u nosu. U stvari, ne mogu ga se riješiti, ali mogu skrenuti svoju pažnju s njega prisiljavajući se da mislim na nešto drugo, pričajući sám sa sobom, kopajući po svojim sjećanjima koja groznica još nije progutala.

Zar nije ironično da najviše volim uspomene koje sam izgubio, a da me od ove napasti brane uspomene koje su mi preostale? U očaju se hvatam za njih. Mogu se samo nadati da će svrbež nestati prije nego što mi groznica pokrade sva moja sjećanja. Šta ako

čovjek može osjetiti svrab i bol čak i nakon što izgubi razum? Sjeti se crva. Nema uma. Nema sjećanja, pa se ipak skvrči kad ga dodirneš ili zakoprcu kad mu u tijelo iglu zabiješ. Možda ću imati sreće i umrijeti prije nego što se pretvorim u crva. A dok sam još uvijek polučovjek, mogu začepiti nos svojim sjećanjima samo da spasim razum. Da, uradi tako. A onda iz nosa izdahni svoje memoare u uši zidovima. Pogledaj, dobili su uši. Sad te mogu čuti. Ili te to neko drugi iz tame prisluškuje? Nije bitno. Samo diši. Samo pričaj. Njima ili sebi. Šta ti prvo na um padne.

Pa, evo, u ogledalu vidim Maxa Stirnera. Svi me zovu Max Stirner, ali to nije moje pravo ime. Prije skoro tri decenije, moje kolege studenti na Univerzitetu Friedrich Wilhelm u Berlinu dali su mi nadimak Stirner zbog mog izrazito visokog čela, *meine Stirn*. Kasnije u životu, uzeo sam svoj nadimak Stirner kao svoje prezime, dodao mu ime Max i stvorio sebi pseudonim iza kojeg sam se krio dok sam pisao sve one snishodljive članke o crkvi i državi. Tako sam dobio ime Max Stirner, ali tako nisam i postao Max Stirner. Bio je to ishod neizbježnog puta. Ili mi se bar sad tako čini.

Kao ni Max, ni ja nisam tražio da se rodim, a još manje da me krste, ali me je majka, ipak, na ovaj svijet donijela u subotu 25. oktobra 1806. oko šest sati ujutro u Bayreuthu, u to vrijeme još uvijek pruskom gradu. Budući da su me prisilili da se rodim, moj prvi dan započeo je s puno negodovanja i plača, nagovještavajući sumoran početak, burnu sredinu i neočekivan kraj mog života. Ubrzo nakon mog rođenja, Napoleon je oteo Bayreuth od pruske krune i četiri godine kasnije prodao ga kralju Maximilijanu I Josipu od Bavarske za 15 miliona franaka. Uz malu pomoć Napoleona, vrlo rano u životu shvatio sam da sve pripada najvećem od svih egoista, ne običnim ljudima kao što su to bili moji roditelji koji su stvarali potomstvo, kao što sam to bio ja, po inerciji, kao što to životinje čine. Napoleon je u mojim očima bio tvorac ljudskih sudbina, bio je bog kojeg su ljudi, istina, svrgli s prijestolja, ali svrgli su bili i Isusa, pa ga to nije učinilo ništa manje božanstvom ili slavljujpcem.

Moja majka, Sophia Eleonora Schmidt, rođena Reinlein, nije bila boginja, ma nipošto, uprkos svojoj ljepoti. Bila je obična

domaćica. A otac mi, Albert Christian Heinrich Schmidt, bio je izrađivač duvačkih instrumenata, svirač flaute i slikar portreta. Oca se uopšte ne sjećam. Umro je kad mi je bilo šest mjeseci. Kad sam postao muškarac, tražio sam ga u ogledalu, ali uzalud. Kažu da sam se potpuno umetnuo na svoju majku. Čak i moje visoko „filozofsko“ čelo dolazi od nje.

Trebao sam postati veliki filozof. Mnogi su mi predviđali takvu budućnost i, kao mladić, nisam zazirao od njihovih i svojih očekivanja. Ta vizija je davala smisao mom životu. Pokušavao sam iz korjena promjeniti misao svog slavnog učitelja, Georga Wilhelma Friedricha Hegela, do samog poništavanja cijele filozofije kao beskorisnog idealizma. Međutim, sve što sam uspio postići u cijelom svom životu bilo je da sam objavio samo jedno značajno djelo. Bilo je to prije dvanaest godina, 1844. Tad mi je bilo trideset i osam. Sad mi fali nekih par mjeseci do pedesete. Sva moja mudrost skupila se pod tim jednim naslovom kojeg sam proročanski i ironično sročio kao *Ego i njegovo vlasništvo*. Ta jedina velika publikacija nije mi donijela ništa drugo do gađenja i ogorčenja mojih čitaoca i većine mojih kolega, kao i titulu „Egoiste Magnuma“. Proglasili su me ocem filozofije svjesnog egoizma, individualističkog anarhizma i nihilizma, jer „*Ja se nisam ni na šta oslanjao*“ – ni na državu, ni na zakone, ni na moral, ni na običaje, ni na Boga, ni na Čovjeka, ni na Duha, ni na Mamona. Pokušao sam da samog sebe učinim svojim vlastitim zakonodavcem i gospodarem, da se potpuno oslobodim u svoju vlastitu korist. Nisam pisao za čovječanstvo. Nije me bilo briga šta će moji čitaoci učiniti s mojom mišlju. Ako su htjeli da me slijede, bila je to stvar njihove vlastite volje u njihovu vlastitu korist. Nisam ih pokušavao nagovoriti da to i učine.

Svoju knjigu *Ego i njegovo vlasništvo* posvetio sam svojoj drugoj supruzi, Marie Dähnhardt. Kad sad o svemu razmislim, ironično je da naslov i posveta mogu zazvučati čak i romantično. Daleko je to od istine. Marie me je hranila i zaradila je posvetu. I to je sve. Godinu i po dana nakon što je moj *Ego* bio objavljen, Marie me napustila optužujući me da sam sebičan i da sam proćerdao njenu zaostavštinu.